

Mbl. 4. maí 1914

Píndingar.

I.

Hugsunum oss manna, sem er kominn að drukknun; hann hefur þegar fengið að kenna á órvæntingu dauðans og heldur að hann hafi í síðasta sinni sól sjeð. En allt í einu aukast honum svo kraftar aftur, að hann kemst að landi og hyggur að hann sje úr allri hættu. En þar standa þá menn fyrir, sem varna honum að komast á land; segja sumir, að það sje ekki nema ímyndun ein að hann sje í nokkurri hættu staddur, en aðrir, að þetta sje gert eftir samþykkt; og virðist það vera það sem þeir ætla að hafa sjer til afsöknar á dómsdegi. Og ef til vill drukknar maðurinn þarna, formælandi þeim, sem höfðu bannað honum að bjarga sjer. Því að bæði er hver fús til fjörsins, og svo þóttist hann hafa alveg sjerstaka ástæðu til að vilja ekki drukknna þarna. Þeir á landi hefðu svo til að ná mannum dauðum og grafa hann með virktum og skilja aldrei hvers vegna þeim gengi sumt erfiðlegar þaðan af. En seinna mundi þó einhverjum skiljast, að sá sem þarna fórst, hefði einmitt illa mátt missast þjóð, sem er á glötunarvegi, sakir eigin og annara vanþekkingar á því hlutverki, sem henni virðist sjerstakega ætlað.

II.

Fyrri kaflinn er, eins og menn geta skilið, nokkurs konar skáldskapur og ekki vandskilinn þegar þess er gætt, að ritað hefur maður sem sjeð hafði fram á, að hann gæti náð góðri heilsu eftir langvinn svefnleysisvandráði, sem jafnvel höfðu komið honum í dauðans greipar, þegar tekið var upp á því hjer bænnum að hringja bjöllum nætur og daga. Fátt er þetur fallið til að trufla ró, en bjöllumur, og koma í veg fyrir svefn. Og eigi aðeins svefn, heldur góða hugsun. Væri unnt að mæla vitmagn Reykvikinga, mundu menn líklega finna, að það hefði þorrið að mun síðan þessi bjölluöld hófst, og var þó náttúrulega ekki of mikið áður. Mjer hefur þessi bjöllumrandi verið hrein og þeim pínding, sem hefur swift mig svefni að miklu leyti alltaf og stundum að mestu leyti, mánuðum saman. Hefur þetta spilt öllu mínu lífi síðan bjöllumur hófst, í febr. 1913; árið áður hafði jeg engan dag legið rúmfastur og var á góðum batavegi, eins og drepíð var á, en áður en ár var líðið frá því bjöllumrandinn hófst, hafði jeg legið rúmfastur í 17 daga, og stundum með nær óbærilegum kvölum í höfði. Að jafnvel manni sem varla getur kveif kallast, þyk: þetta erfitt, verður skiljaulegt, ef menn geta þess, að svefnleysi drepur fyr en sultur, eins og sýnt hefur verið með tilraunum. Og fyr er böi en sje bani. Flestum mun ekki þykja það mikið, þó að einhverstaðar sjeu að glamra bjöllum um nótt eða morgun; en mjer bannar það svo svefn, að jeg

sje fram á að jeg muni verða ófar og ekki eiga viðreisnar von, gangi þetta lengi enn. Það eru aðeins nokkrir af vögnum þærens, sem eru að glamra með þessar bjöllur engum til gagns, en mörgum til ógagns öðrum en mjer, þó að fæstir veiti því ef til vill eftirtekt, af hverju það er sem þeim hefur líðið ver þetta síðasta ár. Verst er mjer við inringingarnar frá 5—9 eða 9¹/₂, því að þær banna mjer alltaf þá þrautalending, sem það er, að sofna með morgninum eftir hvíldarlitla nótt. En það var það, sem jeg var faðinn að geta áður mjög oft og einkum þess vegna var það sem jeg ritaði um tíma meira í blöð, en jeg hafði áður gert. Og þú að menn vildu nú hálða því fram, að velferð vísindamanns mætti gjarna fótum troða sjer til glamurgamans í þjóðhjelagi, sem fremur virðist hafa skömm á öllu því, sem horfir til skilningsauka (sbr. kjör kennara o. s. frv.), þá kemur hjer fleira til greina. Hjer í bænum gengur óvanalega drep-sóttarkend lungnabólga. Lungnabólgujúklingum ríður meira á því en flestum öðrum; að ró þeirra sje ekki raskað, þegar hún fæst. Þeir deya af því að hjartað ofþreytist og gefst upp, en hjartað hvílist best í svefni. Og þarf jeg víst ekki að útlista frekar, hvers vegna jeg held, að bjöllurnar kunni að hafa stýtt einum og öðrum lungabólgujúklingi aldur.

Sýni menn nú mannúð og afnemi bjöllurnar. Þó að tilgátan um að þessi pindingaverkfæri, sem glamra sama falstóninn mínútu eftir mínútu,

eigi nokkurn þátt í því, hvað þessi lungnabólga hefur verið banvæn, kynni að vera röng — og jeg held að hún sje það ekki — þá er það áreiðanlegt, að mikil breyting til batnaðar mundi verða á minni æfi, ef bjöllurnar eru teknar af þessum ekki mörgu vögnum. Og það er líka áreiðanlegt að mönnum mun ekki standa neitt lán af því til langframa, að vera að pinda mig. Mega þeir vita, að það illt, sem þeir gera öðrum, mun sjálfum þeim í koll koma síðar.

Hætti menn að pinda mig, mun jeg geta komið af nokkrum smágreinum, sem mjer er mikill hugur á að rita (um rafhýsing, gæfuskipin, háskólann framtíð Íslands og margt fleira) og einnig mun jeg þá geta látið koma fyrir almennings sjónir eitthvað úr greinabálki, sem á að heita »Í Helvíti«. Og þó að jeg gæti nú komið einhverju af þessu út þrátt fyrir pindingarnar, þá verður það miklu ver gert, sje mjer alltaf illt í höfði. Sýni menn nú vit. Það hljóta að vera hjer til menn, og þeir eigi allfáir, sem sjá hve fávíslegt það er að vera með óparfa einum, að leggja pindingar á mann, sem mikinn hug hefur á að láta gott af sjer leiða og mikið gott getur látið af sjer leiða, ef kraftar nást. Og þar stendur ekki á öðru en svefni.

Sýni menn nú dálitinn drengskap. Það er ekki til mikils mælst, en mjer liggur hjer mikið við. Jeg er ekki að amast við reiðhjólaljöllum, þeim er ekki hringt lengi í einu, en horu, handþeytt, væru þar samt skynsamlegri.